

Biskop Fjellbu's og direktør Brekke's diskusjonsinnlegg 20/2.1957.
i Trondhjems Rotaryklubb til Schieldrops appell.

Jeg ser det som min oppgave å levere noen randbemerkinger til professor Schieldrops foredrag.

Det første jeg da vil si er at foredraget har en helt riktig tidsanalyse, men dertil kommer at det er gjennomtrengt av virkelig forståelse av angstens problem i denne angstens tidsalder. Derved har foredraget allerede en stor misjon, fordi de aller fleste mennesker glir utenfor angsten. De lever bare på dagliglivets trivialiteter, mat, drikke, klær, sladder o.l., uten at de våger seg inn på det problem som ligger under hele vår tid, og som kan gjøre ende på hele vår tilvarelse. Sch. forstår angstens problem.

Det har også hjulpet meg at opp av den angsten man føler stiger håpet om en ny tid, en ny fremtid. Han legger der stort ansvar på hva han kaller "teknovitenenskapen". Han maler på veggen et mene-tekelt. Sch. har også rett i at teknovitenenskapen truer i virkeligheten ingen. Den er bare et middel. Hovedsaken er hva midlet brukes til. Der kommer vi alle inn i bildet. Teknovitenenskapen er bare en del av bildet. For å bruke et moderne uttrykk må vi regne med "bruckerorganisasjonen", og brukerorganisasjonen er menneskene selv. Sch. gjør forsåvidt oppmerksom på dette, men han gjør et utvalg som består av dem som leverer brukerorganisasjonen varene. Det er dette firma han kaller teknovitenenskapen, og han mener at dette firma tillitsfullt og med overbevisende styrke kan undertegne tilbud på varene med ordene "We can deliver the goods". Sch. gjør helt riktig skille mellom hva menneskeheten bør gjøre og hva den kan gjøre, men Sch.'s vekkerrop fører neppe til de store håp hvis det ikke blir et vekkerrop til alle dem hvis kall det er å forkynne hva menneskene bør gjøre. Her kommer ropet f.eks. til Rotary. Det kommer til alle internasjonale organisasjoner som vil fremme det gode. Tenk f.eks. på Speiderorganisasjoner, og det kommer i høy grad til å gjelde kirken, dens forkynnelse og undervisning, våre skoler, og alle som har med oppdragelse å gjøre. Hvis vekkerropet kunne føre til en samling av alle godviljens mennesker, ville det opp av angsten stige håp. Det er nemlig den store brukerorganisasjon av varene som avgjør saken, og til denne organisasjon hører også Nasser, herrene i Kreml og alle andre makter, for hvem makten er målet.

Sch.'s foredrag må derfor kompletteres med et vekkerrop til oss alle. Jeg tror nok at det skal en mere omfattende visjon til for å gi håp til de mange i dag enn den visjon Sch. har hatt når det gjelder teknovitenenskapen.

Sch. og jeg er ungdomsvenner. I vår ungdom var Sch. skeptikeren overfor min tro. Jeg er grepet av at i Sch.'s foredrag synes Sch. å være troende hvor jeg er mere skeptikeren. Men på et punkt står jeg helt sammen med min gamle venn, nemlig når han slutter sitt foredrag med en bønn til den allmektige. Hvis denne bønn blir en forenende bønn ikke bare fra teknovitenskapens menn, men fra mennesker over hele jorden, ja da vil det lykkes.

Arne Fjellbu

✓ Dette var i Lires helse dager -

Brekkes innlegg

Foredrag følges ofte umiddelbart av diskusjoner hvor tilhørerne får adgang til å hevde sine meninger og hvor foredragsholderen derved gis anledning til å utfype sine tanker eller å forsvare sine påstander, hvis de blir angrepet.

I dette tilfelle er det et referat av et foredrag som foreligger til behandling og foredragsholderen selv er fraværende. Foredragsholderens fravær preger *inntrykket* - den er i strid med tilvante forestillinger - det er som en tetsak uten anklaget og forsvarer. Det kan være galt nok i og for seg, men rent galt blir det når anklagede og forsvarer forener seg i en person og denne person er Edgar Schieldrop.

Vi kjenner ham alle som en fremragende *diagnostiker*, lynsnar i tanker og ord, og vi kan alle forestille oss med hvilken eleganse han ville få röster fra Auditoriet til å forstumme. Edgar Schieldrop og jeg spilte fotball sammen for ca. 55 år siden. Han var lynsnar både i hodet og bena allerede dengang. Årene kan vel ha redusert tempoet i bena noget, men hans hjerneceller synes fremdeles å være like sprell levende.

Vel, jeg har fått i oppdrag iaften å innlede til diskusjon om en fraværende foredragsholders foredrag, og i Rotary pleier vi å påta oss de oppdrag vi får enten vi liker dem eller ikke.

"På skillevegen i dette angstens og håpets århundre" kalte han sitt foredrag.

I min bevissthet har menneskeheten alltid befunnet seg på Skilleveien, og ~~et~~ hvert århundrede som vi kjenner har vært Angstens og Håpets Århundrede både for det enkelte individ og for den samlede menneskehet. Angst og håp har vært og er vår livsforms vilkår. Det er det som preger vår livsform. Vi kjenner ingen annen av jordens uttallige livsformer som evner å samle erfaring og trekke slutninger i angst eller håp.

Det er atomkraftens trusel som i Schieldrops foredrag er angstens ~~gjennstand~~ og det er menneskelig fornuft og samfølelse som er håpets ~~gjennstand~~. Det er hat og kjærlighet han stiller overfor hinannen. Alt annet er bare midler og former. Hatets vilje er tiltetgjørelse ~~og~~ av fiender ved alle forhåndenværende midler og håpets vilje er samfølelse og forening - en verden. Midlene til å gjennomføre Håpets vilje har ved Naturvitenskapens hjelp nådd en slik fullkommenhet at de gir berettiget grunn for tiltagende kollektiv angst. De midler som står til disposisjon for Kjærlighetens vilje har ikke fulgt med i utviklingen. Filosofi og religion - har ikke hatt en liknende utvikling. Koestler sier et sted :
"Filosofi er tanker i gasform - Naturvitenskap er tanker i flytende form - Religion er tanker i fast form."

Våre flytendetanker - vår naturvitenskapelige erkjennelse - gir oss idag bevissthet om at menneskeheten er truet av den samme fare som det enkelte individ - døden. Det gir kollektiv angst. Hva det gjelder å forlenge det enkelte menneskes liv er vi kommet langt - levealdren er betydelig forlenget. Det er rimelig at vi også beskjeftiger ~~oss~~ våre tanker med menneskehetens levealder.

Atomkraften er en trusel men det er bare i forbed^{ing}else med menneskers hat, at den er en trusel.

I nestekjærlighetens og samfølelsens tjeneste kan den bli det verdifulleste av alle midler til forlengelse av menneskehetens levealder. Den engelske prest Malthus var den første som pekte på overbefolkningens fare for menneskeheten og denne fare er øket siden hans tid. Her er tallene. Aar 5000 f. Kr. regner man med at der levet ca. 20 millioner mennesker på jorden. Ar 400 efter Kr. er tallet 200 millioner - Ar 1650 - 540 millioner - år 1950 2200 millioner.

Med den nuværende økning av verdens befolkning, som har fortsatt jevnt under de to verdenskriger, og som er omtrent 1.16% pr.år. vil dette si at der er 70.000 flere mennesker i verden for hver dag som går, hvert år er der 25 millioner flere. Med denne farten vil der om 100 år være 5400 millioner mennesker, om tohundre år 14500 millioner og om 300 år 45000 millioner mennesker på jorden. Samtidig går jordens evne til å produsere næringsmidler tilbake. Heri ligger en fare for menneskeheten som på lang sikt kanskje er større enn atomkraften er idag som kampmiddel, men det paradoxale er at det nettopp er atomkraften vi kan sette vårt håp til hvor det gjelder å avverge denne fare. Atomkraften har sin begrensning som hatets middel. Den menneskelig selvoppholdelsesdrift er en bremse. Å betjene seg av atombomber idag er ensbetydende med å nedkalle atombomber over seg selv. Den ble brukt som kampmiddel en gang da bare en part var i besiddelse av den. Etter at begge parter fikk den, kan det muligens med rette sies, at det er den som hittil har spart oss for en 3dje verdenskrig. Giftgass og bakterier kom ikke til anvendelse i siste verdenskrig fordi begge parter var rustet med de våpen. Erfaring kan føre til den begrunnede slutning og dermed til det begrunnede håp, at den ikke vil bli brukt i Hatets tjeneste.

n

Konstruktiv tekning og fantasi bør derfor ta sikte på atomkraften som middel i samfølelsens tjeneste, til vern mot overbefolkningens truende fare. Hvor det gjelder å utfylle avgrunnen mellom Hat og Samfølelse tror jeg ikke Tekno-vitenskapens menn har større forutsetninger enn andre, men hvor det gjelder utnyttelsen av en kraftkilde til menneskehetens vel er deres spesielle forutsetninger tilstede. Det "Utopia" eller "Det tusenårige rike" som de i sin fantasi kan forespeile menneskeheten ville være et alternativ til den utslettelse som vi alle kan gjøre oss et drømmesyn av hvis Hatet får utfolde seg.

Den mann som i vår tid har beskjeftiget seg mest med disse tanker og spekulasjoner er filosofen Bertrand Russel, og jeg vil gjerne under diskusjonen komme inn på hans synsmåter - hvis tiden tillater det. *(Det kom ingen diskusjon)*

Det er også nedlagt et meget betydelig forarbeide hvor det gjelder Teknovitenskapelige undersøkelser for å skaffe plass for flere mennesker på jorden.

Kolonimaktene har arbeidet med dette i lange tider, jeg vil som eksempel nevne den engelske forskning hvor det gjelder utryddelse av Tse-tsje fluen i store deler av Afrika. "Unesco" arbeider idag videre med problemene. Store strekninger i Asia - Afrika - Syd-Amerika og Australia er idag ubefolket. Teknovitenskapen er allerede i funksjon.

4/ Budske er innrettet-eksport. -

Men det idealismens og begeistringens lys som Edgar Schieldrop tenner i sitt foredrag bør stilles i staken, og vi bør alle etter evne gjøre vårt for å holde det vedlike.

Her har også Rotary International forutsetninger for å yte tjeneste. Vi har observatør ved F-N. og dermed adgang til å orientere oss i det arbeide som allerede er utført. Når det er gjort kunne der utskrives en international prisoppgave hvis formål skulle være å gi mennesker adgang til, i tanke og fantasi, å gi oss det drømmesyn av en ny verden som kan f dempe vår angst og styrke vårt håp.

Her kan Tekno-vitenskapens menn få anledning til å utfolde sine spesielle forutsetninger.

En slik oppgave ville stille krav til alle våre tanker, enten de har gåsform, enten de er i flytende eller i fast form." "Enten eller" lyder kjekt og mandig, men hvor det gjelder våre erkjennelsesmåter : Viten og tro, synes meg et "både og" å være vår livsforms vilkår.: "Vi må tenke som om det ikke nyttet å tro - og tro som om det ikke nyttet å tenke."

I en harmonisk syntese av tanke og tro ligger muligheten av å tenne et håpets lys, men angst kan dette lyset aldri frigjøre oss for .

De Århundreder som var, som er og som kommer har vært og vil vedbli å være Angstens og håpets århundreder for mennesker. Angst og håp er like naturlige og selvfølgelig for vår livsform som kjøtt og blod.

Reidar Brække senior.

*Trykjem, Rotaryklubb
27-2-57*